

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rött minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozordásáért rendelést tehetnek
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTÜ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetn helyben a szer-
kesztőségnél, vagy a helybeli könyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven fölvetetnek. A
beiktatásért minden három hasábos
egyes sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, bé-
csi utca Uhrmann Márton
műkereskedésében.

Kedd, augustus 2. 1859.

31. szám.

Második évi folyam.

Kisdedóvó intézetekről.

(Vége.)

Mily fontos az egyetemes nevelés körében a tár-
salgási, és az ezzel szoros összefüggésben álló utánzási
ösztön! Mennyit nélkülöznek a gyermekek, kik más
jobb nevelésű gyermekekkel együtt nem lehetnek! —
A község egyetemes gyermekvilágára mily nyereség
az, ha oly helyiséggel bír, hol a kisdedek társaságot
találnak, oly társaságot, melyben a jó magaviselet mint
fő föltétel mindenkítől megkívántatik, s melyben a rész-
vevők célszerű felügyelet és szívélyes igazgatás alatt
állanak.

Egy ház, sőt annak földszinti osztálya a vele
közvetlen összeköttetésben álló üres térrel vagy kerttel
elégséges arra, hogy benne kisdedóvoda létesíttessék :
pedig ily helyiség kétségkívül minden községben lelhető.
A gyermekek kényelmére kevés butor, játszószerkek és
tisztálkozási eszközök az egyedüli beruházások, mik a
termekben szükségesek. — Az intézet feletti fő fel-
ügyelésre bizonyosan találkozik a községben, városban
egy közjóért buzgó férfi s egy korosabb szende nő,
ki a kis gyermek nevelésében otthonos. — Ily intéze-
tek nagyobb részben nemes lelkű jótékony egyletek
által igazgattatnak akép, hogy az egyleti tagok napon-
kint bizonyos órákban egymást felváltják : a felügyelő
és felügyelőnő mint kisdedóvók mindazonáltal kötelesek
folytonosan az intézetben maradni; mi oknál fogva ők
rendes fizetéssel ellátandók. — Fentartása egy ilyen
intézetnek, mely mintegy 50 kis gyermeket oltalmaz,
évenként legfőlebb 5—600 frtba kerülhet. — Ezen
összeget mindenestre a közpénztárnak kell fedezni,
mely is aztán a gyermekek szüleire az aránylagos
kivetést megteszi, s a járulék-tartozást tőlük beszedi.
Az intézet első beruházását, helyiségét, fűtését és vilá-
gítását kétségkívül minden község, város közkölségén
fogja eszközölni, ha tekintetbe veszi a magasztos célt,
mely az intézet élclbelóptetése által kitűzetett; és azon
föltét nagy fontosságát, hogy a kisdedóvoda a község
jövő boldogságának előmozdítását elősegítendi. — Azon-
ban egyéni nézetünknel fogva mi a szüléket még ezen
csekély járuléktól is, melyet a kisdedóvónak s felügye-
lőnőnek fizetniök kell, fölmentenők, s a kisdedóvodát
— úgy is mint az elemi iskolák első alapját — ép
úgy kívánók közintézetnek tekinteni, mint minők ma-

gok a községi elemi iskolák, melyeket a község, város,
állam fentartani köteles.

Mi a kisdedóvodául szolgálendő helyiség belrende-
zését illeti : annak egyik terme, hol a gyermekek télen,
vagy kellemetlen időben az év enyhébb szakáiban is
tartózkodnak, padokkal, asztalokkal, székekkel és táb-
lakkal; a másik terem pedig, mely a gyermekek alvá-
sára van szánva, ágyakkal látathatik el. Az alvó terem-
ben lehet tartani a gyermekek tisztán tartásához szük-
séges edényeket s eszközöket is. A gyermekek tartóz-
kodására szánt terem egyuttal a felügyelőnek lakszo-
bájául szolgálhat. — Ha a helyiség engedi, rendeztessék
abban a felügyelőnek is külön lakás; ha pedig hely
szűke miatt ez nem eszközölhető; utalványoztassék
neki rendes fizetéséhez még illő lakbér is. — A gyer-
mekeknek a teremben s szabadbani játszásra különféle
játzó eszközök szerzendők, miknek beszerzésénél azon-
ban olyanokra kell tekintettel lenni, melyek a gyerme-
kek elméjének edzésére alkalmasak.

A felügyelővel s felügyelőnővel mint kisdedóvók-
kal akép lenne megkötendő a szerződés, hogy mind a
felügyelő, mind a felügyelőnő vagy a körülményekhez
képest legalább ez maga az intézetben szabad lakást
élvezzen, mind az által oly kikötés mellett, hogy a
gyermekek otlléte alatt az intézetből el ne távozzék;
kinek a szabad lakon kívül fűtése és világítása is köz-
kölségen eszközöltessék; ki azon férfiak fő felügye-
lete alatt álljon, kiket a község, város e végre meg-
bizand; ki magát kötelezze, hogy a gyermekek testi és
lelki boldogságáról egyaránt gondoskodand, s általában
az intézet irányábani tevékenységét oda irányozza, hogy
ez a célnak tökéletesen megfeleljen.

A terem- és szabadbani játékok s testgyakorla-
tokkal összeköttetésbe kell hozni a helyes beszélgetési
és gondolkodási gyakorlatokat; a gyermekek értelem-
fogalmához mért mulatva oktató beszélgetéseket, sat.
— E mellett a gyermekeket gondosan kell szoktatni
rendre, tisztaságra, hasznos munkásságra, és általában
mind azon erényekre, melyek nélkül az ember valódi
becsessel nem is bírhat. —

Oly kisdedóvoda, melyben a gyermekek csak azon
kortól kezdve, midőn már járni tudnak, oltalmaztatnak,
még elegenden s a neki tulajdonított célnak nem felel
meg : miért is az némi bővítést igényel. Mert még a
vázolthoz hasonló intézetben csak a járni s szabadon

mozgó gyermekek véletnek fel; a kisebb gyermekek a napnak nagy részén át gyakran egészen magányosan maradnak sokféle veszélynek, sőt nem ritkán borzasztó szerencsétlenségnek kitéve; vagy nagyobb testvéreikre bízhatnak, vagy pedig terhére vannak anyjuknak, ki gyermeki dajkálása végett a házon kívül foglalatosságát gyakran elmulasztani s így a család jövedelmét meg- rövidíteni kénytelen.

Ezen visszásságnak elhárítására szükséges a nagyobb gyermekek kisededővodájában ugyan azon bel- rendezéssel egy más terem is szervezni, mely a cse- csemők befogadására legyen szánva. — Ily intézkedés által bizonyosan sok sajnálatra méltó eset lesz meg- előzve; és a munkás osztálynak lényeges enyhítések megszerezve. Ily melléktézet létesítésére és fentartá- sára kellő kiadások valóban oly csekélyek, hogy azon előnyökhez képest, miket feltételeznek, említést alig érdemelnek: mert oly terem, mely a csecsemők befo- gadására szolgálhat, igen célszerűen egyesíthető a kis- dedővodával. A kisededővodában e végre egy külön terem néhány székkal, asztallal, és a szükség igé- nyeihez képesti bölcsökkel tökéletesen elégséges: az ezek beszerzésére kívántató költséget pedig minden község kétségkívül a legszívélyesebb áldozatkészséggel utalványozandja. A bölcsökbeni ágyneműt kötelesek az anyák beszolgáltatni. A csecsemők dajkálására korosabb, de becsületes nők, kik a csecsemők iránt szeretettel s hajlammal viseltetnek, fogadandók, és pedig minden 4—6 csecsemőre egy dajka-nő. A csecsemők terme feletti felügyelés bizassék a kisededővoda felügyelőnjére.

Ilyen intézetek a csecsemők számára Frankhonban már évek óta léteznek, és a kitűzött célnak megfele- lőknek bizonyultak be; úgy hogy azok által, kiknek javára létesítették, legnagyobb hálával s kegyelettel fogadtattak: mert az anyák nem csak házon kívüli foglal- tasságaikban, következésképp keresményükben nincsenek akadályoztatva, hanem magok a csecsemők is az inté- zetben jobban vannak ótalmazva, mint szüleik lakában, miután az intézetben jobb felügyelet alatt állanak, ren- desebben takaríttatnak, és egészséges, tisztán szellőzött szobában ápoltatnak. — Ebből tehát azt kell követke- ztetni, hogy a gyermekek jobban fognak nőlni, s egész- ségesebbek lesznek; mi által a szülék végtelen aggály és orvoslási költségektől fognak megkíméltetni. — A csecsemők intézete egyébiránt még azon nézpontról is üdvös hatása lesz; mert előkészítőlül szolgáland a kis- dedővodára. Ugyan is a gyermekek a csecsemők inté- zetéből már jobb neveléssel, és jobb rendhez szokva jutnak a kisededővodába, mint szokott lenni különben, midőn a gyermekek szüleik körében 4—5-ik évükig tartatnak, hol a féktelenséget meglehetősen megszokják. — A csecsemők intézete tehát egy részről alkalmul szolgál arra, hogy a munkás osztály keresete gyara- podjék; más részről, hogy a csecsemők anyagi és szellemi tekintetben jobban növekedjenek. — És ezen előnyök a községre is oly nagyfontosságúak, hogy az áldozat, melyet a csecsemők intézetének életbe lépte- tésére tesz, figyelmet alig érdemel.

A csecsemők intézetének szervezését s kezelését illetőleg: annak haszonvétele illetheti egyedül a dol- gozó osztályt, mely keresetét házon kívüli foglalkozá- sával eszközli.

Az intézetbe felvétetnek a csecsemők életkoruk 14-dik napjától kezdve két—három éves korukig.

Az intézet reggeli 5—6 órától kezdve esti 8—9 óráig nyitva áll, az ünnep- s vasárnapokat kivéve.

A csecsemőknek fölvetelkor egészségesnek s him- lővel beoltottnak kell lenni.

A felvételre bejelentett csecsemő egy e végre vezetendő jegyzőkönyvbe beirandó, melyben a születés napja, felvétel ideje, a szülék lakása s állapota szintén feljegyzendő. A gyermek egészségi állapota külön ro- vatba iratik.

A csecsemők dajkálásáért fizet az anya napon- kint 4 krajcárt. — E részben azonban nézetünk az lenne; hogy a csecsemők intézete is közintézetnek te- kintessék, és a dajkák fizetését is a község fedezze.

Minden anya tartozik az intézetbe adott csecsemő- jét naponkint kétszer megszoztatni, és e célból az intézetben megjelenni. A tápot mely a szoptatáson kívül nyújtatik a gyermeknek, tartozik az anya szintén be- szolgáltatni.

A csecsemők reggel az intézetbe beadandók, estve pedig onnét haza viendők.

A dajkák kötelesek a csecsemőket és magát a bölcödét legnagyobb tisztaságban tartani, és a meg- kívántató szobamelegségnek fentartásáról gondoskodni. — Kötelességük továbbá a bölcsök minden tárgyait u. m. ágyneműt, szalmazsákokat, ruhát sat. éjjen át légre kiakgatni, az intézetet minden reggel kisépni és kiszellőzni; a szennyes ruhát pedig a termen kívül azonnal kimosni. A csecsemők ruhája és az intézet minden egyéb tárgyai különös jegyekkel megjelendők.

A dajkáknak fáradságuk és szolgálatuk arányában az illető anyák által havonkint 1—2 forintot kellene fizetni: de, mint föntebb megjegyzők, nézetünk az lenne; hogy az ügy nagy fontosságához képest a cse- csemők intézete is mint bölcsođe közintézetté alakittas- sék, és a dajkák szolgálati fizetését is a község fedezze.

A dajkák mulasztása vagy rendetlensége az inté- zet szolgálatábóli elbocsátással büntettetik.

A helyiség, fűtés, világítás és dajkák fizetése — mint érintők — közkölségen eszközöltetik.

A csecsemők intézete fölötti felügyelés a kised- ővoda igazgatóságát illeti.

Dunyov István.

Dobrai népszokások.

Ránosztai Rezsőtől.

(Folytatás.)

VII. Lófuttatás, usztatás, és bordon.

A fiatal dobrai tüzes legények egyik legkedvesebb mulatsága közé tartozik a lófuttatás és lóusztatás.

A futtatás május havában veszi kezdetét, s majd minden vasárnap délután tartatik. Isteni tisztelet után

ugyanis a faluházánál összegyűl a fiatalság szép tisztára kefélt magyar ruhában, szilaj trüsszögő paripákon, s miután öregbíró uram s az érdemes falu bölcs tanácsa körülnézte, megvizsgálta őket, egyszersmind illő figyelmeztetésekkel is ellátván; a kisbíró vezénylete alatt, piros-fehér lobogókkal kezeikben s a körülözönlő sok szép leány és öreg, őszhaju nagyapák miatt — öntudatos büszkeséggel szívükben megindulnak a „lófuttató gyepre.“ Olyan szép nézni azt a lovas fiatalságot, mindenik kalapjánál zöld puszpáng — télizöld — bokréta, ujjasaikon egy kis virágcsokor. Körülöttük hemzsegő néptenger, ujongó gyermekek és beszédes ajku nőkhöl; míg a férfiak komoly léptekkel utánuk haladnak; fedezetül mintegy azon két szekernek, melyet hat-hat felcifrázott cimeres ökor huz; lévén az egyikén a falu bölcs tanácsa, a másikon egy nagy hordó zöld galyakkal, minek tetejében a legszebb tizenyolc éves hajadon szokott ülni felkoszoruzva kezében csinos pohárral, melyből majd a lófuttató gyepen aszomjas embereket fogja kínálni.... miután tudniillik előbb tele töltötte jóféle borral.

Miután kiértek a gyepre elhelyezvén a nagy hordót zöld galyak alá, s egy kis rögtönözött emelvény félére a hordóhoz közel leültetvén a hajadont, — kit markotányosnénak nevez a nép — a város, vagy akárom mondani falu tanácsa, meghatározza s kijeleli az átfutandó térnek hosszát szélét, azután elhelyezve a tolongó népséget, sorba állítja a futtató legényeket; még egyszer figyelmeztetvén, hogy vigyázzanak, le ne essenek a lórul s jól fussanak. Akkor a kisbíró zászlóval jelt ad és a legénység mint a szélvész megeresztett fékkel vágat a nép örömkialtásai között a kijelelt célhoz. A kileghamarább a célhoz ért, azt — társai előre bocsájtván — az öregbíró vezeti a társasághoz lova zablájánál fogva, s midőn visszatérve a lóról leszáll, kengyelét az e célra külön kiválasztott legszebb leányok egyike tartja. Azután az öregbíró egy ezüstös érdemjelet tűz mellére — mit addig visel, a míg más tőle a következő lóversenyek valamelyikén az elsőséget el nem ragadta. A markotányosné a legelső pohár bort ő neki adja át. A koszorus leányok — kik ily alkalmommal 9-en szoktak lenni — a tavasz legelső virágaiból, vagy az évszak legkiválógatottabb bájnévényeiből fonott nagyszerű koszorut vállán és derekán át reá illesztik, és a népség háromszor kiáltja: Éljen N. N. a falu legjobb lovasa. Már ez a kis dicsőség is ér valamit, de a mi a legjobb az azon kiváltság, melyet az ily ifjú legény nyer. Ugyanis minden lakodalomba meghívni kötelesek, és a bevett szokás szerint három hétig ihatik a falu rovására.

A lóusztatás hasonló ünnepies színezetére nézve mindenben a futtatáshoz csak a kis különbség van benne, hogy itt nem a ló, hanem inkább a legény a fő tényező, és csak egyetlenszer történik éven át. Pöre vászonra vetkezve, nagyszerű néző sereg jelenlétében beleugratnak lovaikkal a Krasznába s a ki minél tovább tud uszó lova hátán a víz alá merülve ellenni, s minél ügyesebben alkalmazza magát merész

ugrásaival a nézők szeszélyéhez — annál nagyobb a dicsősége, s a jutalomra is ez határoz.

Mind a lófuttatást, mind pedig különösen az usztatást — kint a gyepen rögtönzött multság és lejtellem szokja követni — mit a nép Bordon-nak nevez. Az ily bordonokban a győztes legénynek van legnagyobb kiváltsága — ő rendezi benne a játékokat s midőn jó kedve úgy hozza, ő kezdi a markotányosnéval a legelső táncot — mely néha szép éjeken egész reggelig eltart, ha az öregek megengedik.

VIII. Menyegzői szokások.

Ha a legény választott magának a falusi szépek közül szíve szerint valót, a dolgot szüleinek eléadja, kikhez tartozik — megítélni, vajjon itt-e az idő, hogy fiuk házasodjék, vagy tovább kell halasztania. A nősülés rendszeren 19—23 év között történt eddig, most azonban a katonaköteles évek miatt természetesen egész máskép van. Mikor a nősülésbe beléegyeztek általánosán a szülék, akkor a választott leányt kezdik bírálgatni — vagy hogy szavaikkal éljek: „mustrálgatni“ — — — s míg a nősülési időkor meghatározásánál rendszeren az apának szava bir eldöntő befolyással, addig a leendő meny, illetőleg leány bírálgatásánál csak is az édes anya bele nem egyezése vagy ellenvéleménye hathat semmitőleg s emelhet sokszor ledönthetlen gátfalat a fiu és leány közé... mert — úgy mondják ők: — az apa is volt legény s így jobban bele tudhat szállani az aféle legény-dolgokba az asszonynál: — az anya pedig mint asszony, meg mint olyan, ki maga is volt leány.... hát csak ismeri, hogy melyik fehér eseléd mennyit ér jobban mint a férfi. Az azonban minden nagyszerű „lánymustrálás“ mellett is nagyon ritkán történik, hogy a szülék a fiu választását helyben nem hagynák s maguk keresnének számára nőt; mert az esetben is, ha csakugyan az anya bizonyos nagy fontos okok miatt fia első választottját semmiképp sem akarná boldog jövőjük tekintetében — menyül elfogadni, s édes gyermekét más leány után látni sürgetné — csak ajánlanak neki a szülék kettőt hármát, de azért nem erőltetik, hanem kénye kedve szerint hagyják onnan szemelni ki magának ismét egyet a honnan akar, s olyat, kihez szíve hajlamánál fogva leginkább vonzódik.

Ki levén szemelve az ohajtott leány s illetőleg meny, a legény apja kettőt hármát legjobb barátai közül a lányhoz, azaz nem annyira hozzá, mert hisz az ő választát úgy is tudni — mint inkább egyenesen szüleihez küld, hogy cifra mondókák közben azután a leányt szüleitől fia számára megkérjék. A kérőknek a válasz — egy kis rövid tanácskozás után mindjárt ki is mondatik. A tanácskozásra a szülék először egy külön szobába a leányt is behívják s kikérdik, majd azután a leány kiküldetik s csak maguk a szülék és rokonok tanácskoznak. Míg a tanácskozás tart, addig a leány a kérőket — szülei utasításból — rendszeren borral szokta megvendégetni, melyhez ha a leány anyja később a tanácskozásról bejötté után még kenyeret és

sót is tesz, akkor az ügy bizonyosan nyerve van. Már a leány általi borral vendéglés is a szívesen látás jele; azonban a kenyér- és sófeltevés az adandó válasz kedvező előhírnöke, s mintegy megkezdése. A kenyeret ily szókkal teszi a leány anyja vendégei elé: „tessék abból a jó kenyérből, a lányom sütötte.“ Azután elmondja hogy: „Megbecsülve érzem magamat ha nem vetik meg. — N. N. uramat pedig köszöntsék szívesen kelmetek nevünkben, s mondják meg neki és derék fiának, hogy semmi kifogásunk sincs tisztességes kérése ellen, azért ha lányunk is várja, mi sem mondjuk hogy ne jöjjön el ő kegyelme.“ A mi annyit tesz hogy: mondjátok meg neki, megkapja leányunkat.

Visszatérvén a kérők a legényes házhoz — mi természetesebb, mint hogy ha a hozott felelet igenlő, a gazda szíveségéből üritenek egy-két pohár bort a kedvező sikerért, mely fáradságukat ily szépen koszoruzá; hármat négyet meg a: „dolog szerencsés bevégezéseért — a lakodalom elérhetéseért“..... melyhez mondókájukban mindig hozzá teszik: mit az isten velünk együtt minden jó embernek elérni engedjen. Ha itt megelégték már a szíveséget szép csöndesen hazafelé ballagnak, utközben egy csoportosan bebetogtatván egyik a másiknak házához, hol azután újból kezdik a sok szerencse kívánatot... Miután minden köztük levőnek házában megtették a látogatást, akkorra rendszeren besötétedik és este lesz, ha mindjárt reggel kezdtek volna is. Másnap ismét a legényes házba gyűlnek, hol a lakodalom teendőiről tanácskoznak az egész háznéppel közösen, s elhatározzák a kézfogó és menyegző napjait — mit a leányos házbellekkel azonnal tudatnak. Megválasztják a minden lakodalmi ünnepélynél elkerülhetetlen hivatalnokok férfiszemélyzetét. A „férfi nászosok“ között első helyen áll a két násznagy — egy a vőlegény másik a menyasszony részére.

A násznagyok tiszte, mind a kézfogásnál, mind a menyegzőkor, helyettesíteni az örömapákat, intézni a teendőket, vigyázni a rendre, fenntartani a jókedvet, szóval felügyelni: „hogy minden a maga sorján utján menjen és haladjon.“ Hogy ezen hivatalra mindig a falu legügyesebb emberét szokták megválasztani, s pedig azt, ki a leánykérésnél a szónokszerepet vivé — rendszeren vőlegényi násznagysággal tisztelik meg. A násznagyi méltóság után következik a hivogató megválasztása, kinek kötelessége a nászünnepekre vendégeket hívni, s azokat a kik megígérkeztek a lakodalmas házhoz vezetni, ezen eljárásban segíti őt a vőfély, kinek a hivogatáson kívül fő feladatuk: nászbed alatt ételeket italokat felhordani, azt körülszolgáltatni az asztalnál, — menyasszonyt bujtatni; s azon lenni, hogy a násznagyok intézkedései foganatba vétessenek. E hivatalra a vőlegény mindig legjobb „cimborás pajtásait“ szokta megválasztani.

A nőhivatalnokokról a leány szüleinek levén kötelességük gondoskodni, azok a leányos házbellek által választatnak. Ezen nőhivatalnokok — nőszőlőknek vagy mányosoknak neveztetnek s következők: A nyoszolyóasszony és két nászleány, kik rendszeren a háznak

közel rokonai, vagy a menyasszony legkedvesebb barátnői szoknak lenni. A nyoszolyóasszonynak nem csekély feladat jut a lakodalom gondjaiból, neki levén kötelessége a nászbedkor szükséges edényeket és evőeszközöket kölcsönkérés által beszerezni; a mi sokszor csaknem lehetetlenséggel határos; mert senki sem hajlandó edényeit s evőeszközeit olyan helyre — mint a lakodalmi is — kölcsön adni; honnan szávaik szerint: — csak hült helyét vagy darabjait kapja vissza az ember. Azért sokszor minden utánjárással sem lehet elég evőeszközt összekeríteni a lakodalomhoz — mert hust kalácsot mindenik szívesen ajándékoz; de villát, kést, kanalat kölcsön adni is vonakodnak; s nem egyszer azon kedélyes multság is előadja magát ily lakomai étkezéseknél hogy: egy-egy kanállal hárman is esznek, még pedig minthogy közös tálakból szoknak enni aképp intézik a dolgot, hogy a kanállal egyik vesz egyszer azután átadja a másiknak, az ismét vesz vele egyszer és a harmadiknak nyújtja; a harmadik azonképen egyszeri vétel után az elsőnek kézbesíti át..... minek szemléléséhez azután kell egy kis komolyság, hogy az ember nevetés nélkül megállhassa.

Ha volna is elegendő evőeszköz a lakodalmasok számához képest, még is az már rendes, hogy midőn valami falujokban levő idegent hívnak a lakodalomba, annak előre megmondják, hogy: köszönteti a mi házigazdánk tekintességedet igen szívesen látja holnap fia lakodalmában egy pár tál étel megevésére, és pár barátságos pohár kiürítésére; de egyéb-iránt egész illő tisztelettel megkéri ne terheltessek, hanem szíveskedjék kést kanalat és villát hozni magával; nehogy ezek szükében lévén a legjobb izelékektől — falat — elmaradni kénytessek...

(Folytatjuk.)

Temesvár kereskedelméről.

A bukásokról.

(Folytatás.)

Az üzletpangás mondhatni inkább a gyárak buktatója, s a kereskedők közül csak a divatárusokat sujtja egész bukásig, mert oly nyers terméki üzerek, kik a gyáraknak szállítanak, egyszersmind nyerkémlőkre is hamar akadnak, kik áruikat átveszik, ha a folyó áron alul átengedik, ekkor pedig az árcsökkenés veszteségét érzik s magukat új áruk olcsóbbi vétele által helyrehozhatják, — míg az élelmi szerek árulói csökkent üzletről ugyan panaszkodnak, de az üzlet teljes pangásba még sem mehet. Drága időben, hol a népnek a kereset alkalmá szükebb vagy kevésbé jövedelmes — (mert mindig a népnek tömege a főfogyasztó, a kevés vagyonos nem nagy rovatot tölt be) — korlátozza ez kiadásait s a kelme kereskedők nem bírnak árulni, [nincs vevő, a bolt- és labkér pedig folytonosan nyakukon, családjukat tartani, segédeiket fizetni kell, s habár ők az árukat kivételesen félévi hitelre kapják is, váltóik még is lejárnak, holott az áruk még nyakukon vannak, s így megesik, hogy kereskedelmi mérlegük kedvező, fizetni még sem bírnak, a mellett a hiában eltelt idő alatt kevés készletüket a napi kiadások felémésztvén, a bukás szélére jutnak. Így szüntek meg a hajdan oly tekintélyes posztókereskedések, mióta a kész ruhákkali kereskedés, a szabadság gyári üzése divatba jött,

pedig ezen ujtással a közönség nyert. — Itt is azt mondhatná a skeptikus, hogy hagyjon fel az üzér oly tárggyal, mi rosszul megy, — de ezt nem teheti, mert az üzlet új éledését körömfogytig várja s azután árukészletétől hogyan szabaduljon oly időben midőn éppen azon cikkek sehogy sem kelnek? s végre pedig nem teheti, mert csak annál kell neki kitartani, mit tanult, s mire a hatóságtól szabadalmát kérte. Bizony, sok oly tekintetek fordulnak elő a bonyolult kereskedelmi eseteknél, miknek elébb komoly megfontoltatásuk szükséges, mielőtt e bukottra rákiáltjuk: Kövezd meg! — Ugy hiszem a gyárüzletekre nem szükség kitérnem, mert magában nagyon világos, miként okozhat üzletpangás ezeknek bukást, de másrészt azért is, mert tartományunk gyárvidéket nem képvisel, városunk még kevésbé, e sorokban pedig leginkább a városunkbeli bukásokról tartok nézetet, mik mind kereskedelmiek.

Nálunk nem csekély áldozata van az ügyetlenségnek is, mi lehet kétféle, t. i. az üzlet vitelébeni ügyetlenség, s a magánviseletbeni ügyetlenség. Ez utóbbira nézve még gyermekkoromból emlékszem azon közmondásra, hogy pénzt keresni könnyű, hanem azt megtartani birni a nehéz mesteriség. Sokan vannak városunkban, kik üzletüket az örökké emlékezetes 1853 és 54. években kezdvén, az akkor mindennemű szakmában kedvező szerencse által elengedték magokat ragadtatni, mintha az mindig úgy tartana, s széles alapot vetettek privát háztartásuknak, nem ritkán az idősebbek egyszerű viseletét megmosolyogták, páholynak, fogatnak, bál és fürdőknek hiányozni nem volt szabad: hanem azután fordult a szerencsekerék, veszteségek, pangások álltak be, a hiuság pedig nem engedé, hogy a fényesen kezdett élet bevonassék, ha baj volt is itt-ott, a világot kápráztatni kellett, mintha még mindig rendén volna a széna, s így a folton tartó betegség férgé utóbb kiörlé a fát, és a kéreg összeomlott, nem ritkán szomszédokat is sújtva le magával. Ezen catastrof pedig annál hamarabb következék be, ha a magánélet ügyetlenségeihez üzleti ügyetlenség is járult, midőn a kecsgetető constellatiók által a fiatal kereskedő oly szakmára csapott, hol készülsége, előismeretei nem voltak, magát tájékozni nem birta, vidéki levén, a helyi viszonyokat nem ismerte, s egyik bakot a másik után lövén, az ugynevezett tanulási pénzt egész vagyonával fizette meg. Itt különösen megemlítendő, hogy a bankfiók a cég bejegyeztetését követelvén, az ugynevezett szabad-üzletek sorában egyszerre egész tömeg cégbejegyzésekre bukkantunk s itt aztán, mint minden legjobb rendszabály, ez is megkivánta áldozatait. Nálunk ugyanis azon tévnézet látszik uralkodni, hogy a kereskedő a takarékpénztárnál és a fiókbanknál neki nyitott hitelt már üzlettökének tekinti, s nem hogy véletlen szorultság esetén mint valami tartalékhoz nyuljon, de vétéknek tekinti azon holt tőkét hiában hevertetni, s ha szoros értelemben szüksége nincs is rá, kikölcsönöz onnét, mennyit kap, s a pillanati pénzhiány által magát forcirozott merész vállalatokra ragadtatja, üzletét, ha a szükség éppen nem kívánja is, bőviti, részint hogy a világ előtt nagyobbat játszassék, részint reménylendő több nyereség fejében. Érje aztán veszteség az ily kölcsönpenzzel vitt üzletet, azonnal kétszeres a hiány, mert a kölcsönből nem lehet levonni a reá csett veszteségi osztalékot, hanem ezt a tulajdon tőkéből kell kiegészíteni,

melynek pedig szintén megjut vesztesége, sőt ilyformán viselnie kell a kölcsön tőke veszteségi részét is, tehát erős ár-csökkenés esetén a felbomlás veszedelméig sülyedhet. Hogy egy ily bukott kétségtelenül hibás, nem vonható kétségbe, a hiba nagyságának megítélésére azonban mind a viszonyok, mind az egyén körülményeinek minden egyes esetbeni részletes ismerete és tekintetbe vétele szükséges, visszapillantván a bírák, vajjon saját maguk hasonló helyzetben miként viselték volna magukat, mert lehet eset, hogy valaki absolute hibásnak látszik, de relative az események és az emberi természet mozzanatai által kimentve tűnik elő.

(Folytatjuk.)

Levelezések.

Pest július 27-én 1859.

!!!

Hárman voltak a grátiák; hárman versenyeztek Páris aranyalmájáért; hárman voltak a Parkák, a sors istennői; három dologért tiszteltetett Minerva magok az istenek által, t. i. ő tenyészte a szent olajfát, pártfogolta a bölcsességet és utálta a testi kéjt; három szépség maradt ránk a mythológiából: Endymion, Adonis és Páris sat.; három felkiáltó jel jelen tárcalevelünk kivonata, melyek, ha csömörletes lamentációkra, vagy Jeremiásféle keservekre emlékeztetnék az olvasót, vigasztalja némileg az, hogy ily fogások ujdonságszük napokban megbocsáthatólag használtathatnak, midőn már a Napoleonismus olaszlarmája elmulván, a villafrancai béke által a fegyverek hüvelybe parancsoltattak; a politikai hírlapok értéke devalváltatott; a szépirodalom és a tudomány agiója nagyot emelkedett; a börze csendes, legfeljebb is néha-néha hozzák zavarba egyes „mélybelátású“ conjecturák; az idő bolondozik, semlegességének szük sorompói közül határozottan kilépett a cselekvőség tágas mezejére: megújulván naponta a szakadó esőzés tehetős nagyhatalmasságok (mennydörgés és villámlás) kíséretében; a fiakereok és comfortablek méreg drágák, még is jó keletnek örvendenek; — a zöld néma és elhagyatott!!!

Midőn e sorokat írjuk, irgalmatlanul szakad az eső, szemeink el-el kábulnak a csattanó villámok pirosló fényétől, míg a mennydörgések a mindenséget rázzák meg erős sarkaikban; tegnap is nagy volt, talán azért oly kevés számu közönség látogatta meg a színházat, jóllehet Pedrotti „Fiorinája“ másodsor adatott, melyben Fioretti Helén k. a szerepelt. Általában — mint előre megjósolók — a vendégművésznő nem nyerte meg a pesti közönség tetszését, maga az igazgatóság is határozottan elhibázottnak tartja szerződtetését (késő bánat!) miután a pénztár egész szereplése alatt sovány egyhanguságban maradt, hanem azért a k. a. tárcáját nem viszi üresen haza, mert minden föllépteért 230 frtot kapott. Ily szerepléséhez aránylag, fényes díj mellett szép összegre ment egy hó alatt!.. Jövő augusztus hóban mivelődésünk nemzeti templomában Mizsey Mari k. a. fog föllépni, legalább műértők állítják, hogy a k. a. kielégítendi a közönséget. Mi nem hallottuk énekelni, de a mennyiben ismerjük, figyelmeztetjük a dramatizálás műkellékeire, melyek elvitázhatlanul conditio sine quanonját képezik a színészetnek. Sajnosan kell tapasztalunk Bignio urnál is e kellékek tökéletes elhanyagolását; ő csak énekel, de nem játszik! — énekes, de

nem színész!! — operista, de nem művész!!!... Lehetetlen ez alkalommal meg nem rónunk az igazgatóság tapintatlan, s a műgényekre semmit sem ügyelő eljárását, melynél fogva Luka urat szerződtteté... Mi magunk teremthetnénk magunknak dalművészeket, ha derék főuraink áldozatkészségére támaszkodva, egy képezdét alapítanánk, hol a jóra való egyének a dal- és színművészetben nyernének oktatást. Mi még nem hallottunk külföldi művészt, hogy kedvünkért és pénzünkért megtanulta volna nyelvünket, de azért még is adóztunk neki az elismerés koszorújával; mi nem mutathatjuk be haladásunkat a művészetben mindaddig, míg valódi jelesek nem léptethetünk föl a külföld színpadain. A hazai művészet, tisztán nemzeti szempontból csakis honi nyelven előadva ítéltető meg; jöllehet a művészet kosmopolitai szellemét ismerjük, s hazájául az egész világot valljuk; mind a mellett nekünk magyaroknak soha sem szabad felednünk, miszerint nálunk a művészet nem emelkedett föl még oda, hol nemzeti büszkeségünk a „netovábbat“ örömmel szemlélhetné!...

Nem csak a színháznak és Fioretti k. a. hangjának ártaalmas a folytonos esözés, hanem a társadalmi életnek is, mert a „látogatásokat“ akadályozza; még a kávéházak, sör- és borcsarnokok is üresek, nem csábitván többé ujdön-

ságinger oda senkit, hogy a legujabb politikai eseményeket telegraphi értelmetlen rövidségben olvashassa; a béke meghozta a politika iránti közönyösséget és az — esőt!!! Az esővel pedig eljött Jakabnapja is, a fővárosi lakók ezen veszedelmes mumusa! —

A mult héten nem egy tüzvésznek volt szomorú tanuja a testvérváros; nevezetesen szombaton éjjel három helyen ütött ki a tűz: Budán egy helyen; Pesten két helyen, t. i. a Józsefvárosban és a városligetben. Mint mondják a városligetben villám csapott volna be a polgármester ur villájába; és fiát megszebezte minden tetemes veszély nélkül, s a villát elhamvasztotta!! —

Másnap a Fehérlóban támadt tűz, de rögtönzött segély által eloltatott.

Tegnap egy asztaloslegény kedvesével összekoccurván desperatiójában vette gyilkos szerszámát és szívének irányzá, de a gondviselés nem engedé, hogy öngyilkosságot kövessen el: — szive alá szurt... Most iszonyu kinokat szenved a Rókusztórákban!!!

Most ítélje meg a t. olvasó, nem méltán tettük-e a homlokzatra a három fölkiáltó jelt?!!!

T Á R C A.

A vetélytárs.

Beszély.

Emiliától.

(Folytatás.)

VII.

Elhagyatva! elárulva! két irtóztató érzés riasztotta föl Árpádinát az ájulásból, melybe Bella szavai döntötték, és midőn szemeit fölveté, oly iszonynyal nézett körül, mintha börtönben, vagy félelmetes vadon rengetegben volna, a honnan szabadulnia, menekülnie kell, de sehól sincsen kijárás. Csak lassanként bontakozott ki lelke ez iszonyu csalódásból; megismerte a helyet, a hol van, a butorokat, melyek körülötte állnak; saját szobája ez, és erről elmúlt róla a nagy félelem, szive nyugodt lett, arca felderült. Alomnak tartotta az egészet. Kinos, ijesztő látmánynak, a minők az embernek meg szoktak jelenni, mikor föl van hevülve, és ő nagyon fel volt hevülve ma este. Ma este? És most hány óra lehet? kérdezé magában, mert egészen kiesett volt az időből. Megtekintette óráját; éjféli után kettőt mutatott. Milyen késő van már! Mily sok ideig tartott alvása a pamlagon; és milyen gyöngének érzi magát! Ez irtóztató álom egészen megtörte erejét. Oda ment a tükörhez és ijedten kapta le szemeit a fényes üvegről: idegen, egészen ismeretlen arcnak pillantotta meg vonásait. Ki az? hogyan jutott ide, és mit akar itt ily késő éjszakának idején? Reszkető félelemmel nézett körül a szobában; nem látott senkit. Tehát ki az ott a tükörben? Ilisz ez nem lehet ő! Az ő arca nem lehet olyan halottiasan sápadt; az ő vonásai nem lehetnek olyan felindultak, tekintete nem lehet olyan bágyadt! Tehát ki az ott a tükörben? Tán még mindig tart az irtóztató álomlátás! még folyvást üzi velem kegyetlen játékát az izgatott képzelődés! Ah, az nem lehet. Erőt vett ijedtségén, és újra befépillantott a tükörbe; lassan, vigyázva fordította tekintetét az üveg felé, és teste remegett, fogai vacogtak,

homlokára hideg cseppek gyülemlttek, az ijedtség és irtóztatól; mert a tükörben saját képét ismerte föl, de a kép oly kevéssé hasonlított az eddigi Árpádinához, hogy magamaga visszaborzadt tőle! Ilyen kegyetlen pusztítás néhány óra alatt!

Tántorgó léptekkel távozott a tükör mellől, vissza a pamlagra, leült, elfedte arcát kezeivel, és gondolkodni kezdett. Iszonyuak lehettek gondolatai, mert kis idő múlva zokogni kezdett, nehéz könyvek patakoztak szemeiből, és sirt sokáig, és oly keservesen, hogy nem lehetett szájalmat nem érezni annak, a ki e sirást és zokogást hallotta; de nem hallotta őt senki, csak az isten.

Aztán elhallgatott, fölszárasztotta a könyeket arcáról, és nyugodtan nézett körül a szobában. Egész lénye meg volt változva. Miként vihar után a tenger, oly nyugodt és szelíd volt most ez arc. Letűnt róla a félelem; kifejezése jámbor volt és háttározott, szemeiben szelíd, tiszta fény ragyogott; csak a halványság maradt meg az előbbi küzdelemből, de ez a halványság tán soha sem fog többé eltűnni ez arcról, olyan mélyen vésődött minden vonásába.

Felkelt ültéből, nehányszor fel s alá járt a szobában, mint a ki nagy eszmékkal foglalkozik; jártában valami csörömpölés hallatszott a padlaton; aláhajolt, hogy lássa mi zörög lábai alatt; hát a tör volt, melyet Bella itt hagyott, s melyben lába megbotlott; kísértetiesen kékes fehér fényben villogott a gyilkoló fegyver szemeiben, de nem ijedt meg tekintetétől; nyugodtan felvette; mintegy másfél arasznyi vékony acél volt, közepén felül keskeny vasdarabtól elválasztva markolatjától. Árpádiná tekintete hosszan merengett a fegyveren, azután felakasztotta ágya felett, térdre ereszkedett és imádkozott a gyilkoló fegyver előtt, a mely most az ő szemei előtt nem volt többé a halál fegyvere, hanem a megváltás, az üdvösség jelképe: kereszt.

Azután felkelt, odament író asztalához, és megírt három levelet, az egyiket Jennihez, a másikat Báky Endréhez, a

harmadikat pedig Letenyeihez címezte, bepecsételte a leveleket és csengetett. Nem jelent meg senki; még egyszer csengetett, ismét hiába; kinézett az előszobába, szólította komornáját, de nem kapott feleletet, csak akkor jutott eszébe, hogy Bella tán még ez éjjel elhagyta; nyilván félt, hogy meg fogja büntetni hűtlenségeért, árulkodásáért. Árpádina arcán szelid mosoly vonult el, egy tekintetet vetett az ágya fölött függő keresztre, azután nyugodtan ült vissza a pamlagra; nem haragudott ő már a hűtlen cselédre, nem haragudott ő már senkire.

Ezalatt elmúlt az éjszaka; Árpádina félrehuzott egyik ablakfüggönyt; a házak födelei fehér hólepelletel voltak eltakarva, az ég tiszta volt és derült; kelet felül halvány piros színezet terült el, az utcáról tompa zsvaj hangzott fel; Árpádina az ablak üvegéhez támasztotta fejét; oly jól esett a téli hidegség forró arcának; nézte, nézte mint emelkedett ki a sugarkoszorus nap a veres színezet mögül, miként a nemes elhatározás a vérző szív mélyéből.

Édes ábrándjaiból léptek költötték fel, visszafordult; komornyikja lépett a szobába, szánandóan elfacsarodott képpel, egész testén reszketve, egy levelet tartva kezében.

— Mit akar János? — kérdé szelid hangon Árpádina.

Az inas térdre vetette magát előtte, és bűnbánó alázattal beszélt majdnem egy óranegyedig, oly zavartan összevissza hányva az ő ostobaságát és Bella ravaszságát, az ő hűségét és Bella csalárdságát, hogy Árpádina csak nagy nehezen érthette meg, hogy az olasz nő tegnap este a jó embert leittatta valami álmotállal, mint mondá, és most se hire se hamva a komornának.

— Jól van János, elmehet, majd találunk más komornát; költse fel a szobaleányt; készülődjenek, mert egy óra múlva utazunk — mondá a nő nyugodtan.

Az inas bámulva nézett urnőjére; törte a fejét azon, miként történhetett, hogy ez asszony olyan nyugodtan beszél vele, holott máskor sokkal kisebb hibáért ugyancsak szórta a kemény szavakat. A jó ember nem tudta, minő változást vihet véghez a lelken egy éjszaka!

— És minő levél az a kezében? — kérdé tovább Árpádina.

— Igaz! — mondá az inas — majd elfelejtetem. Bákay ur legénye hozta, hogy azonnal átadjam a grófnénak.

A bűnös rab ki halálítéletét várja, nem félhet ugy, midőn a törvény szolgálja egy iratot nyujt át neki, mint a hogy Árpádina félt e levél tartalmától. El nem gondolhatta, mit foglal az magában, mit akarhat még Bákay tőle! Mit mondhat még neki, a mit még el nem mondott! Ujra meg újra elolvasta a cimet, hátha az inas csalódott a cimben; nem csalódott, a levél neki szólt. Mit van mit tennie, el kell azt olvasnia, ki kell üríteni a fájdalom poharát utolsó cseppig.

Két nagy pecsét volt a levelen, mint a minő hivatalos iratokon szokott lenni. Milyen lehet a belseje, ha már a külsője olyan komoly, megdöbbenő! Árpádinának alig volt annyi ereje, hogy feltörje; végre mégis szélylyel váltak azok a nagy veres karikák, és a mint a levelet felbontotta, két iratot talált benne, és midőn egy tekintetet vetett rájuk, a levél kihullott reszkető kezeiből. A szerencsétlen Pietro levelei voltak, ugyanazok, melyek által Bákay tegnap este oly irtóztatós kinokat állatott ki vele.

Árpádina nem hitt szemeknek. Hogyan is volna ez lehetséges, hogy Bákay neki e leveleket visszaküldje, hogy kiadja kezéből azt a szívó körül csavart kötelet, melynél fogva kénye kedve szerint bánhatik vele, azt a fegyvert, melylyel kiméletlenül megboszulhatja magát rajta!

De bár mily hihetlennék tetszett is előtte, a levelek mégis ugyanazok voltak; Bákay visszaküldte azokat neki.

— Ertem! — gondolá magában — bizonyosan megmutatta már Jenninek, barátinak, és most nincs már szükség rájuk. A jó barátok bizonyára leirták, tudja isten hány példányban forognak már kézről kézre; a cél el van érve, és

most visszaküldi az eszközt, megvetése jeléül. Ám tegye, igaza van, megérdemeltem, minnek is kimélne, — és midőn ezeket gondolná, feje alákonult; egészen felbontotta a lapot és elkezdé olvasni Bákay levelet.

Nem tudta elolvasni egy folytában; időről időre szünetet kellett tartania, hogy letörölje könyeit, melyek újra meg újra szemébe gyűltek, és melyek nagyon akadályozták őt az olvasásban, miglen végkép erőt vett rajta a nagy elérékenyülés, és a levelet szeméire borítván, fejét kezére támasztotta, és szabadon hagyta folyni könyeit.

Aztán újra elővette a levelet, és mintha minden érzékével közölni akarná tartalmát, fenhangon olvasá el magának.

A levélben pedig az állt:

„Grófné! Vannak vétkek, melyeket isten csak azért rejt el örökké a világ szeméi elől, mert önmagának tartotta fen azoknak méltó büntetését; ily vétket napfényre hozni ellenkezik a mindenható szándékaival. Visszaküldöm tehát önnek e leveleket, azon nyilatkozattal, hogy én tőlem nincs mit tartania. Én nem tudok semmit az ön multjából, sem jelenéből; ma reggel elhagytam Pestet, és alkalmasint soha sem látjuk többé egymást ez életben; Jenni sorsáért csak isten előtt leend ön egykor felelős.“ Bákay.

(Folytatás következik.)

Irodalom és művészet.

— B. Bánffy János, az erdélyi gazdasági egyesület kiánságára irt egy „Rövid utasítást egy husz hold területű váltógazdaság rendezésére.“

— Nagy Soma, selmeci tanár egy „népszerű gyakorlati mértant“ dolgozott ki, és sajtó alá készítet. Szakértők ezen irodalmunkban hézagot pótló művecskét célszerűnek mondják, minthogy elbeszélési modora könnyű és a gyermek felfogásához alkalmazott. Kívánatos tehát, hogy e tankönyv a képezdebbben, és főtanodákban elfogadtassék. A t. szerző legközelebb Sáros-Patakra induland, hogy ott Fladung természettanából néhány előadást tartson.

— Borúth költeményeit szép kiállítással adta ki Pfeifer Ferdinand. Borúth elég ügyesen tudja forgatni a Pega-zust, azonban sajnáljuk, sőt komolyan gáncsoljuk, hogy lantja nem csak az érzékiségnek, hanem egyenesen az erkölcsstelen-ségnek zeng. (Lásd az: Aeolhárfa című szakaszt.)

— Brassai Sámuel következő munkája: „Logika lélektani alapon fejtegetve,“ nem szorosan vett tankönyv, hanem olvasottabb emberek által is érdeklé forgatható. Mint Brassai minden munkáin, ugy ezen sem hiányzik az eredetiség typusa, és szakmájában minden esetre becses jelenség.

— Megjelent a Budapesti Szemle 18 és 19. füzete következő tartalommal: Erdély irodalomtörténete, Szilágyi Sándortól. Goethe: élet- és jellemrajz, Szász Károlytól. A román nyelvek alakulása, Lukács Móricztól. A legujabb magyar lyra, Erdélyi Jánostól. A nemzetközi jog története, Pauler Tivadartól. A Békés-Csanádi halmok földtani tekintetben, Szabó Józseftől. — A magyar tudományos academia. — Irodalmi szemle. — Valahányszor a Csengery Antal által oly jelesen szerkesztett Budapesti Szemlék kezünkbe vesszük, mindig hajlandók vagyunk nemzeti irodalmunkat sokkal nagyobbak képzelni, mint a milyen. Minden lapon a gondolkodás olyan érettségét, kiforrtságát, az előadás oly csinját, ékességét találjuk, hogy pillanatra elfelejtjük azt a közönséget, mely a képes semmiségeket, a képtelen és izetlen bohócságokat, adomákat, a humor nélküli, de annál több vízzel telt vállalatokat, a felborozott és felpaprikázott, de szellem nélküli albumokat, emlényeket, naptárakat, versfüzereket, — továbbá az oly irodalmi (?) vállalatokat nagyban támogatja, melyeknél az irodalmi elem egy latot, a rádásul adott szatócsi holmik és csecsebecsék mázsát nyomnak. Elfelejtjük e mellett azon írókat is, kik a tudományosság szentélyébe az által gondolnak hiveket csábitani, ha ők a nép minden fer-

deségeinek, lelki kinövéseinek tömjéneznek, ha a népszertüsités ürügye alatt azt irodalom nevében csak a legszenyesebb alakban mutatkoznak, és míg maguk is a tanulástól irtóznak, a nép vezetőivé feltolakodnak, és azokat le is nézni merészlík, kik a hazai tudományosságot valóban előmozdítják. A Budapesti Szemle tartalmára és kiállítására nézve nem csak saját irodalmunk disze, hanem a külföldi hason vállalatokkal is egyrangú. Megismerkedünk benne a mívelt kölföld nevezetesebb jelenségeivel, melyek ismeretére különben csak drága könyvek tanulmányozása utján juthatnánk. Ha ily jeles vállalat, milyen a Budapesti Szemle nem nyujtaná ki életét számos évtizedre, ha olvasói száma nem volna arányban azon 8 milliónyi nemzethez, mely a történetben egykor oly fényesen szerepelt, akkor lekellene mondani jövőnkéről, és bizonyos kaján ellenségeink szavában, melyvel lételünkét már most ignorálják, és eltagadják, szellemi halálunk előhírnökét kellene látnunk. Azonban reménylünk, hogy e hazában számosan lesznek, kik e füzetekből szintannyi élvezetet meritenek, mint mi, és azért mi csak azokat hívjuk fel a Budapesti Szemle megrendelésére, kik azt eddig bár mi okbul saját hátrányukra elmulasztották volna.

Heti szemle.

— Szegednek tettelesen városi rangra emelésére tán nincs nagyobb föltét, mint a város kiköveztetése, és a vízfogyasztásról oly módoni gondoskodás, mely a kényelemnek és aestheticának inkább megfeleljen mint eddig. Az első tekintetben tett már a község némit, ámbár távol sem elegendőt. Az utóbbira most folynak a Szegedi Híradó szerint a tárgyalások, bizonyos Gregersen nevű vasuti vállalkozó és a község közt. A nevezett vállalkozó azt igéri, hogy egy év leforgása alatt 7000 ölnyi hosszú vízvezetékét építend, melybe a Tiszavízet gőzerővel beszivattyuztandja. Száz ölnyi térközönként kiálló kutesövet fog felállítani, a főpíacon pedig egy 500 akó tartalom befogadására alkalmas medencét, e szerint a város a nevezett nagyszerű víztartón kívül, még 70 kuttal ellátva lévén. A vállalkozó azt kívánja, hogy neki a Tiszaparton alkalmas telek ingyen átengedessék, és egy örlő- és fűrészmalomra adassék meg az engedély. A város a vízvezetéknek használásáért 30 éven át évenként 10000 frtot fizessen a vállalkozónak. Ha tekintetbe vesszük, hogy most a Tiszavíz minden akója, akár készpénzben, akár munkaértékben 5 $\frac{1}{2}$ krba kerül, a vízvezetékéből azonban csak $\frac{1}{3}$ krba fogna kerülni, kétséget sem szenved, hogy ezen terv létesítését csak igen buzgón kell ohajtanunk.

— A cs. kir. megerősítést nyert erdélyi kölcsönös jég s tüzkármentő társulat állásának összehasonlító áttekintése 1858 és 1859-dik évi június hó végével.

Mentesített összegek:	1858.	1859.
Tüzkármentesítési osztály:	Conf. p. frt. kr. a. ért. frt. kr.	
Január 1-jén áttétel	2,363,410	3,104,228
Június végeig jött hozzá	1,256,247	1,486,511
Jégmentesítési osztály:		
Június végeig tett biztosítások	757,164	1,142,397
	4,376,822	5,733,137
Fedezési összegek:		
Tüzmentesítési osztály:		
Jan. 1-én különf. áthozatalok	20,034	23,062
Június végeig jött hozzá	15,540	17,561
Jégmentesítési osztály:		
Jan. 1-én különféle behozatalok	12,609	17,127
Június végeig jött hozzá	20,398	32,368
	68,582	90,120
továbbá a díjpótlék-tökébebi biztosítékok a részvénytőke helyett, tüzosztályban	192,851	204,922
jégosztályban	61,195	90,773

A fenn kimutatott kockázati összegekre összes fedezési erő 322,629 35 385,816 10
Károsodott tagok tüzbén: 48, 86 m e. 17/m-vel.
jégben: 28, 128 „ 10/m „

Azon, három év előtt e társulat által ideiglen nélkülözhető pénzei gyümölcsöztetésére felállított váltóleszámitoló vagy kölcsönző osztálynak is jötevő hatása folyvást nagyobb tért nyer. Mindamelllett, hogy a legközelebb elmúlt 6 hó alatt tetemesen nagyobb számú káresemények fordultak elő, ezen ügyletág kedvezményeiben a társasági ügyletkör 59 tagja 20,482 ftnyi összegig részesülhetett; (csak 7579 fttal kevesebb mint a tavalyi egész évi összeg) mi által a tartaléktőke 620 ft kamatösszeggel gyarapodott. Ugyan e célra létesített, több oldalról felszólítások következtében egy letéti osztály magángyének vagy testületek „időszakonként haszon nélkül heverő pénzeinek a társaság oltalma alatt, gyümölcsöző állásba helyezhetése végett,“ melynek 6 tételszám alatti (s e között testületeké 3) betételei összesen 3292 frt 60 kr-ra mennek. Ezen letétemények felmondás, vagy előre megállapított idő után, a kamatokkal egyetemben visszaadottnak.

— Felhívás. A magyar kertészeti társulat t. c. tagjaihoz. Társulatunk összes működését, annál fogva kiadásait az ezernyolcszázig szaporodott tagok aláírásai kötelezettségére alapítván, nagyon természetes, hogy annak sikeres gyarapodása egyedül a részvénydíjak pontos befizetésétől feltételeztettek; minthogy pedig számos részvényes ez évi kötelezettségének még eleget nem tett; fel sem tehetvén az igazgató választmány azt: hogy az önkényt aláírt tagok közül bár egy is a 3 pft. eddigi le nem fizetése által a társulatot kitüzött közhasznu céljai erányában hátráltatni kívánna, — minthogy több eset adá elő magát, melyből kitünt: hogy több részvényes tag illetőségét állítólag lefizette, a nélkül, hogy a pénz illető felvevőjéről e helyt biztos tudomás szerztethetvén, neve a fizetők sorában előfordulna.

Az igazgató választmány a társulat és az egyes részvényesek érdekében elhatározá: hogy mind azon t. c. társulati tagok neveit, kik e f. év Sz. Mihály napjáig első évi kötelezettségöknek eleget nem teendnek, hirdapok útján az okból közlendi, hogy az illetőknek alkalom szolgáltatassék a társulat titkárát egy pár sorral a felől értesíteni: hogy hol és kinek fizette le tartozását. Pesten 1859., július 11-én.

Temesvári újdonságok.

* A nagyszerű dicasterialis épület, melynek rendeltetése, hogy tartományi fővárosunk valamennyi hatóságainak székhelye legyen, és melynek alapkövét tavaly tavaszkor rakták le, városunk igazi architectoniai disze leend. Az épület keletre fekvő fele legközelebb be leszzen fejezve, és f. é. november 1-én meg fog nyitattni. Az épület ezen részébe a nevezett időben következő hatóságok fognak beköltözködni: földszint: a rendőrség, a vámhivatal, az álladalmi nyomda és a sorsjátéki hivatal. Az első emeletbe: a rendőrség, az adóhivatal, az álladalmi nyomda, és a sorsjátéki hivatal. A második emeletbe: az álladalmi nyomda, a cs. kir. főtörvényszék, és a megyehatóság. A harmadik emeletbe: az építészeti igazgatóság, és a számvivői hivatal. — Az épületnek másik fele reménylhetőleg 1861-ik évben tökéletesen elkészülend.

* Bega csatornánkban a víz állása most oly csekély, hogy fürdésnek is alig elég.

Szerkesztői távirtda.

O . . . Árpádnak Pest. Közleményeit szivesen vesszük, ha lapunk irányához alkalmazkodnak. A lapot küldjük.

G. Zsigmondnak Kolozsvár. Levelünk egyik főpontját érintetlenül hagyván, újra ajánljuk ezt becses figyelmébe.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.